

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นับแต่การศึกษาในระบบโรงเรียนได้รับการสถาปนาขึ้นในประเทศไทยเป็นครั้งแรกในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว การมัธยมศึกษาได้มีบทบาทที่สำคัญต่อบ้านเมืองของเราโดยตลอดภายใต้เจตนารมณ์ที่จะสร้างคนเพื่อเป็นผู้นำของชาติ เพื่อศึกษาต่อในระดับสูง ๆ และเพื่อเข้ารับราชการ (กมล สุคประเสริฐ ๒๕๒๖ : ๔) แนวคิดดังกล่าวนี้สืบทอดคล้อยตามกันมาเป็นเวลานานนับสิบปี จนกระทั่งถึงยุคที่ประเทศไทยเริ่มมีแผนพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคม ซึ่งยังผลให้แนวนโยบายทางการศึกษาเปลี่ยนแปลงไปมากมาย แต่ความสำคัญของการมัศึกษาก็มิได้ลดน้อยลงแต่ประการใด ตรงกันข้ามกลับทวีความสำคัญยิ่งขึ้นในฐานะที่เป็นกระบวนการผลิตกำลังคนระดับกลางซึ่งประเทศชาติมีความขาดแคลนมากที่สุด

ถึงแม้สังคมไทยจะกำหนดปรัชญาและจุดหมายปลายทางของการมัธยมศึกษาไว้สูงส่งเพียงใดก็ตาม สิ่งสำคัญที่สุดที่จะทำให้การมัศึกษาก้าวไปสู่ความสำเร็จ ความความคาดหวังของสังคมก็คือ "หลักสูตร" เพราะหลักสูตรเป็นเครื่องมือที่จะแปลปรัชญาออกมาสู่แนวปฏิบัติ (จรูญ วงศ์สายัณฑ์ อ้างถึงในกรมสามัญศึกษา ๒๕๒๗ : ๔๒๓) โดยบอกให้รู้ว่าจะต้องจัดสิ่งต่อไปนี้อย่างไรบ้างคือ (Tyler ๑๙๖๔ : ๑-๒)

๑. ความมุ่งหมายในการให้การศึกษา
๒. เนื้อหาวิชาและอัตราเวลาเรียน
๓. กระบวนการ เรียนการสอน
๔. การประเมินผลการ เรียนการสอน

ปัจจุบันนี้นอกจากนี้จากนักการศึกษาทั้งหลายจะยอมรับบทบาทและความ

สำคัญของการมัธยมศึกษาคือการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมของชาติแล้ว นักการศึกษา
 ยังกะหนักถึงปัญหาและความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาคุณภาพของหลักสูตรและการสอนใน
 ระดับนี้ด้วย กอ สวัสดิ์พานิชย์ (ปราณี เถลิงผล และคณะ ๒๕๑๔ : ๑๒๖) ชู
 นำทางการศึกษาผู้ใหญ่หนึ่งให้ความเห็นว่าหลักสูตรมัธยมศึกษา เป็นหลักสูตรที่
 ว่างยากที่สุด และเมื่อเวลานำไปใช้สอนก็โง่ยากที่สุด เช่นเดียวกัน โดยระบุนสาเหตุ
 สำคัญที่ก่อให้เกิดปัญหาดังกล่าวว่าเป็นเพราะความสับสนและไม่ชัดเจนของความมุ่ง
 หมายในการจัดการมัธยมศึกษา ซึ่งติดกับการประณตศึกษาที่เน้นการพัฒนาความสามารถ
 พื้นฐานของนักเรียน และการอุดมศึกษาซึ่งมุ่งเสริมสร้างความเป็นเลิศทางวิชาการ
 อย่างเด่นชัด นอกจากนี้ นักการศึกษาอีกหลายท่านยัง เห็นว่าการจัดทำหลักสูตรมัธยม
 ศึกษาใหม่มีความหมายและท้าทายความสามารถของเด็กวัยรุ่น มีความสมคูลย์ในการ
 เลือกหรือจัดเนื้อหาวิชา และมีความคล่องตัวในการที่ครูจะนำไปใช้สอนอย่างมี
 ประสิทธิภาพ เป็นปัญหาใหญ่ที่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่าง คอ เนื่อง เพื่อให้มีคุณภาพ
 และสอดคล้องกับบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละยุคสมัย

ในการที่จะพัฒนาหลักสูตรมัธยมศึกษาให้มีคุณภาพตามแนวทางที่พึงประสงค์
 ของสังคมนั้น เอกวิทย์ ณ ถลาง (กระทรวงศึกษาธิการ ๒๕๒๕ : ๑๔๔) ใคชี้
 เนะภารกิจสำคัญที่จะต้องจัดกระทำอย่าง นอย ๓ ประการ ใคแก

- ๑. การศึกษาอดีตให้เห็นวิวัฒนาการอันค่อเนื่องของระบบการศึกษาทุกช่วง
 สมัย เพื่อทำความเข้าใจใคถองแทถึงความสำเร็จและล้มเหลวในอคคคกาลที่ผ่านมา
- ๒. ทำความเข้าใจ เนื้อแทของปัญหาที่ถ่าล้ง เนะญอยู่ใคปัจจุบัน
- ๓. ใช้วิจารณญาณอย่างรอบคอบใคการกำหนดแนวทางที่จะพัฒนาไปข้าง
 หน้าใคเหมาะสมกับรูปปัญหาและแนวทางที่คองการ ซึ่งจะคองอาศัยความสามารถใค
 การคาคคะเนความจำเป็นใคใหม่ ๆ ของชาติจากการศึกษาความถ่าวนาทาง เศรษฐกิจ
 และสังคม ความเคิบใคอย่างรวคเร็วของคิลปวิทพยาการ รวมทั้งความเปลี่ยนแปลง
 ของค่านิยมและความรู้สึกนึกคคคของคนใคยทั่วไป

ทรรศนะของ เอกวิทย์ ณ ถลาง คังถ่าวมาใคสามารถสรุปรุยอพอ

สิ่ง เชปไควว่า การพัฒนาคุณภาพของหลักสูตรมัธยมศึกษา เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อชาติ บานเมืองอย่างสูงสุคนั้น ควรจะไควมีการศึกษาหลักสูตรในอดีต ท้าความเข้าใจปัญหา ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และแสวงหาแนวทางความเป็นไปไควในอนาคต มีไควสักแคว่าจัก การศึกษาค่อเนื่องกันไปไควไม่สังวรณและนำพาค่อประวัติศาสตร์และความเปลี่ยนแปลง ไคว ๆ ในสังคม แต่เป็นที่น่าสัง เกคว่าผลงานวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตรมัธยมศึกษา ที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันส่วนใหญ่มีลักษณะ เป็นการติดตามผลและประเมินผลหลักสูตรฉบับ ไควฉบับหนึ่งไควเฉพาะเท่านั้น งานวิจัยหลักสูตรที่อยู่ในข่ายของการศึกษาปรัชญาและ แนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรในบุคคล่าง ๆ ซึ่งจะช่วยไควมีความเข้าใจในประวัติศาสตร์ และวิวัฒนาการอันค่อเนื่องของหลักสูตรมัธยมศึกษาอย่างแท้จริงมีอยู่น้อย เช่น การวิจัย เรื่อง " การศึกษาพัฒนาการของหลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในประเทศไทย " ซึ่ง ลัดดา สุวรรณกุล ท้าการศึกษาไควเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๗ อันเป็นระยะเวลาเนิ่นนาน ถึง ๑๐ ปีมาแล้ว ผลงานวิจัยดังกล่าวจึงขาดเรื่องราว ปัจจุบันอยู่มีไควน้อย ประจวบกับ ในช่วง ๑๐ ปีที่ผ่านมาไควมีเหตุการณ์สำคัญหลายประการผลักดันให้หลักสูตรมัธยมศึกษา เปลี่ยนแปลงทิศทางและโฉมหน้าใหม่ไควโดยสิ้นเชิง จนวงการศึกษาในเมืองไทย ถ้าว่าการ เปลี่ยนแปลงครั้งนี้เป็นการปฏิรูปการศึกษาบุคคลใหม่ที่มีเจคนจำนงจะจักการศึกษาให้ เป็นกระบวนการพัฒนาชีวิตและสังคมภายใต้ปรัชญาและแนวความคิดแบบไทย ๆ การปฏิรูปเริ่มค่นจากการพัฒนาหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายพุทธศักราช ๒๕๑๘ (กระทรวงศึกษาธิการ ๒๕๑๘ : หน้าค่นา) ค่อจากนั้นก็ไควมีการปรับปรุง เนื้อหา วิชา กระบวนการ เรียนการสอน และการประเมินผล การ เรียนอีกหลายค่อหลายครั้ง การ เปลี่ยนแปลงที่นับว่ามีผลกระทบค่อหลักสูตรมัศึกษามากที่สุดไควแก่การที่รัฐบาล ประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๒๐ ความแนว เสนอของคณะกรรมการ วางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา ซึ่ง เป็นการรับรองการ เปลี่ยนโฉมหน้าการศึกษาไทย อย่างแท้จริง และยังมีผลให้มีการ เปลี่ยนแปลงหลักสูตรระดับค่าง ๆ อย่างกว้างขวาง รวมทั้งหลักสูตรมัศึกษาก็ไควมีการ เปลี่ยนแปลงขนานใหญ่ เช่น เดียวกัน

เนื่องจากกระทรวงศึกษาธิการไควนำหลักสูตรมัธยมศึกษาทุกฉบับที่พัฒนาขึ้น ในยุคปฏิรูปการศึกษาครั้งนี้มาใช้จนครบวงจรแล้วใน พ.ศ. ๒๕๒๖ และการพัฒนา

หลักสูตรก็ยังคงเป็นภารกิจสำคัญที่จะต้องดำเนินต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง ดังจะเห็นได้จากที่
 ในขณะนี้กระทรวงศึกษาธิการได้แต่งตั้งกรรมการวิเคราะห์หลักสูตร โดยมีอธิบดีกรม
 วิชาการเป็นประธาน เพื่อวิเคราะห์ทบทวนและปรับปรุงหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพสูงสุด
 ทั้งนี้พัฒนาการของหลักสูตรมัธยมศึกษาตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๑๔ เป็นต้นมา จึงเป็นบทเรียน
 อันมีค่าอย่างยิ่งต่อการจัดหลักสูตรมัธยมศึกษาในวันข้างหน้า การศึกษาหลักสูตรเหล่านี้
 ทุกแห่งทุกมุมเพื่อให้ทราบว่าหลักสูตรแต่ละฉบับได้พัฒนาขึ้นถูกต้องตามทฤษฎีของการพัฒนา
 หลักสูตรเพียงใด มีปรัชญาอย่างไร เป็นแนวทางในการจัดการศึกษา ย่อมจะเป็นประ-
 โยชน์ในการเปรียบเทียบความเปลี่ยนแปลงต่างๆที่เกิดขึ้นในประวัติการสร้างหลักสูตร
 ของยุคปฏิรูปการศึกษาครั้งสำคัญนี้ อีกทั้งช่วยให้นักพัฒนาหลักสูตรสามารถหลีกเลี่ยงความ
 ล้มเหลวที่เคยเกิดขึ้นในอดีตได้อย่างเหมาะสม

ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นบุคลากรของวงการมัศึกษามาตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๑๖ จึง
 ทำการศึกษาพัฒนาการของหลักสูตรมัธยมศึกษาในประเทศไทยตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๑๔ จนถึง
 ปัจจุบัน (พ.ศ.๒๕๒๗) โดยได้ทำการศึกษาหลักสูตรทุกฉบับในยุคนี้นครอคมุมทั้ง ๔
 ด้าน คือ ความมุ่งหมายของการศึกษา เนื้อหาสาระและอัตราเวลาเรียน กระบวนการ
 เรียนการสอน และการวัดผลประเมินผลการเรียน และเพื่อให้ผลการวิจัยมีความสมบูรณ์
 ความทรงสนะของ เอกวิทย์ ๗ ฉลาก ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาอุปสรรคปัญหาในการใช้หลัก
 สูตรแต่ละฉบับ ผลการศึกษาพัฒนาการของหลักสูตรมัศึกษานี้ จะเป็นประโยชน์
 โดยตรงต่อการศึกษาในประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการของหลักสูตรมัธยมศึกษาใน
 ประเทศไทย ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๔ ถึง พ.ศ. ๒๕๒๗ โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะดังนี้

๑. เพื่อวิเคราะห์หลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช ๒๕๑๔
๒. เพื่อวิเคราะห์หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช ๒๕๒๑ และหลักสูตร
 มัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช ๒๕๒๔

๓. เพื่อเปรียบเทียบหลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช ๒๕๑๔
หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช ๒๕๒๑ และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธ-
ศักราช ๒๕๒๗ เพื่อแสดงพัฒนาการของหลักสูตร

๑๕๒๔

ขอบเขตของการวิจัย

๑. การวิจัยครั้งนี้จะทำการศึกษาค้นคว้าเฉพาะหลักสูตรระดับชั้นมัธยมศึกษา
ตอนต้นและหลักสูตรระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญที่พัฒนาขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๔
จนถึง พ.ศ. ๒๕๒๗ เท่านั้น

๒. แนวทางในการศึกษาหลักสูตรฉบับต่างๆ จะดำเนินไปตามสังเขปข้อดังต่อไปนี้

๒.๑ ความเป็นมาของหลักสูตรแต่ละฉบับ

๒.๒ องค์ประกอบของหลักสูตร ๔ ด้าน คือ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร
เนื้อหาวิชาและอัตราเวลาเรียน กระบวนการเรียนการสอน และการประเมินผลการ
เรียนตามหลักสูตร

๒.๓ อุปสรรคและปัญหาจากการนำหลักสูตรไปใช้

ข้อตกลงเบื้องต้น

๑. ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นข้อมูลที่เป็นเอกสารและสิ่งตีพิมพ์ที่ได้จากแหล่ง
ข้อมูลที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาในประเทศไทย และได้
รับการตรวจสอบความเชื่อถือได้ของแหล่งข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยจึงถือว่าข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย
ครั้งนี้เป็นข้อมูลที่ถูกต้องและเชื่อถือได้

๒. ข้อมูลที่ปรากฏอยู่ในเอกสารไม่ชัดเจน ผู้วิจัยได้หาข้อมูลเพิ่มเติมจาก
การสัมภาษณ์บุคคลที่ได้รับการตรวจสอบแล้วว่ามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรระดับมัธยม
ศึกษาระหว่าง พ.ศ. ๒๕๑๔ - ๒๕๒๗ โดยตรง จึงถือว่าข้อมูลจากการสัมภาษณ์เป็นข้อ
มูลที่ถูกต้องและเชื่อถือได้

ความไม่สมบูรณ์ของการวิจัย

การวิจัยนี้อาจจะเกิดความคลาดเคลื่อนเนื่องจากผู้วิจัยไม่สามารถรวบรวมเอกสารที่ผลิตขึ้นตามเขตต่างๆในส่วนภูมิภาค และไม่ได้รับการเผยแพร่มาทำการศึกษาได้ ความไม่สมบูรณ์ของเอกสารในส่วนนี้จึงอาจทำให้ผลการศึกษาก่อเกิดความคลาดเคลื่อนไปบ้าง

ความหมายของคำที่ใช้ในการวิจัย

พัฒนาการของหลักสูตร หมายถึง ผลการวิเคราะห์ความก้าวหน้าของหลักสูตรในคํานี้ต่างๆ ๔ คํานี้ คือ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาวิชาและอัตราเวลาเรียน ระยะเวลาการเรียนการสอน การประเมินผลการเรียนตามหลักสูตร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ในคํานี้ต่าง ๆ ดังนี้ คือ

๑. เป็นแนวคํานี้สำหรับการพัฒนาหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาของประเทศไทยในอนาคต
๒. เป็นเอกสารเพื่อใช้ในการศึกษาค้นคว้าสำหรับผู้สนใจการมัธยมศึกษา การพัฒนาหลักสูตร และนิสิตนักศึกษาทั่วไป
๓. สะท้อนให้เห็นคุณภาพของการจัดมัธยมศึกษาของไทยในระยะ ๑๐ ปี ของการปฏิรูปการศึกษา ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๔ ถึง ๒๕๒๓
๔. เป็นข้อเสนอแนะต่อคณะกรรมการวิเคราะห์หลักสูตรมัธยมศึกษา ของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุง และพัฒนาหลักสูตรต่อไป